Рецензия

от проф. д-р Миглена Людмилова Прашкова, ВТУ,

професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство,

относно процедура за заемане на академична длъжност **„доцент”**,

Национална художествена академия, гр. София,

Факултет за приложни изкуства и дизайн,

катедра „Реставрация”

Обща информация за обявения конкурс:

Област на висше образование: 8. Изкуства

Професионално направление: 8.2. Изобразително изкуство

Научна специалност: „Изобразително изкуство – Реставрация”

Конкурсът е обявен в Държавен вестник: ДВ, бр. 43, от 17.05.2024 г.

1. Данни за конкурса

Конкурсът за заемане на академичната длъжност „доцент” по реставрация на живопис върху текстилна основа, живопис върху дървена основа и на произведения от хартия е обявен за нуждите на катедра „Реставрация”, във Факултет за приложни изкуства и дизайн, НХА, гр. София. Документи е подал само един кандидат – гл. ас. д-р Силвия Иванова Варадинова-Пападаки, която работи на основен трудов договор от 2016 г. в катедрата, за нуждите на която е обявен конкурса. Научното жури е назначено с Ректорска заповед. Съгласно протокол от неговото първо заседание, проведено на 23.08.2024 г., е приета представената в документите таблица, от която се вижда, че кандидатът изпълнява минималните национални наукометрични показатели. На същото заседание е избран председател и членовете на научното жури, които да

подготвят рецензии и становища. По процедурата не са допуснати нарушения.

Представената ми за рецензия документация по конкурса отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и изискванията на НХА.

2. Данни за кандидата

Силвия Варадинова-Пападаки се дипломира в магистърската програма на специалност „Реставрация" в Националната художествена академия – София (2001). Има завършени курсове по реставрация на фотография и литография, гр. Братислава, Словакия (2005, 2006, 2007), и специализация по реставрация на фотография от Североизточен документационно консервационен център (NDCC), гр. Андовър, САЩ (2006). Провежда стаж в ателието по реставрация на хартия, Национален музей за българско изобразително изкуство, гр. София (2007). През 2009 г. НХА ѝ присъжда образователна и научна степен „доктор". Темата на дисертационния труд е „Дублажът в реставрационната практика на маслени картини върху платно в България". От 2016 г. е редовен преподавател в катедра „Реставрация" на Факултет за приложни изкуства и дизайн", НХА, където е главен асистент и води лекционни курсове и практически занятия по реставрация на кавалетна живопис и хартия. Натрупала е преподавателски опит и в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов", където води курсове „Технология на живописта" (2009–2014) и „Материали и патиниране" (2019–2024).

От завършването на НХА Силвия Варадинова-Пападаки работи като реставратор самостоятелно и в екипи. Активността на кандидата е внушителна, което се вижда от представената творческа биография. За нуждите на конкурса е добре да се обобщи информацията: 8 научни проекти, повечето от които имат и практическа насоченост, 24 проекти за

реставрация на различни произведения на материалната култура – икони, картини, стенописи, керамика, документи и произведения върху хартия, както и 5 участия в изложби. Успоредно с художественотворческата работа, Силвия Варадинова-Пападаки има сериозна научна дейност, която е свързана пряко с работата ѝ като реставратор и с участията ѝ на редица научни конференции и форуми у нас и в чужбина. Резултатите от коментираната проблематика в областта на реставрацията и опазването на паметници на културата са предмет на 7 публикации, също у нас и в чужбина. Свидетелство за значимостта им са цитиранията на статиите в научни издания, представени в таблицата с минималните наукометрични показатели на кандидата.

Силвия Варадинова-Пападаки е член на Асоциацията на реставраторите в България от 2003 г.

3. Описание на творбите, представени като хабилитационен труд

В конкурса за доцент по реставрация д-р Силвия Варадинова-Пападаки се явява с научно-практическа разработка „Възрожденски рисунки и копирки от Музейната сбирка на НХА. Технология и реставрационни проблеми" (ISBN 978-619-04-0295-4), която би следвало да се разглежда като монография. Документацията за конкурса съдържа и резюме към изследването. Освен това кандидатът се представя с два основни авторски продукта: „Реставрация на стенописите в църквата „Св. Николай", 1834 г., с. Долен", съгласуван с НИНКН през 2019 г. и реализиран през 2023 г., и „Дейности по опазване на движимото културно наследство в музеите и художествените галерии – Художествена галерия, гр. Брацигово", реализиран през 2022 г. И на двата проекта кандидатът е автор и изпълнител.

Представени са още три авторски публикации: „Употреба на водни гелове при произведения на кавалетни произведения"; „Съхранение и

идентификация на фотографии при формирането на фотографски колекции” и „Gels for removing varnish and surface stains from Bulgarian icons”, и една в съавторство: „Техника на моделиране на китове на живописни произведения чрез използване на калъпи от силиконови смоли”. И четирите статии са публикувани в научно рецензирани издания – списания и сборници, една от които в чужбина.

В подкрепа на хабилитационния труд е оформено портфолио, което включва визуален материал от реставрацията на произведения върху хартия, картини, икони и стенописи. Последната част показва работата върху стенописите в църквата „Св. Николай” в с. Долен. Подбраните творби са различни по време, включително и съвременни, изпълнени от различни майстори, в различни техники и с разнообразни реставрационни проблеми.

4. Художествено-творчески приноси

Резултатите, представени в научно-практическите разработки, с които д-р Силвия Варадонова-Пападаки участва в конкурса, детерминират основните приноси на нейните трудове, които най-общо са свързани с опазването на културно-историческото наследство, но повече от тях могат да се конкретизират и имат отношение към проблемите и етапите в работата на реставратора.

Във „Възрожденски рисунки и копирки от Музейната сбирка на НХА. Технология и реставрационни проблеми” кандидатът описва произведенията, изпълнени върху хартия, от колекцията и тяхното състояние и представя различните варианти за реставрационни решения, използваните методи и материали, проведените анализи (проучвания), по-интересните практически намеси върху тях и проблемите, свързани с тяхното съхранение. Поставени са акценти върху характерни разрушения и разрушителни процеси и специфичните подходи в реставрацията и

експонирането на отделните паметници, произтичащи от техните различни технически характеристики. Инструменталните изследвания обичайно са приносни и в известен смисъл гарантират успешната реставрацията, затова на тях е посветена отделна част в изследването, което е логично структурирано, методично и систематично. Читателят лесно се ориентира в съдържанието и в този вид изданието може да послужи като протокол за работа с подобни колекции. Може да се разглежда като учебно пособие (или практикум) за обучаващи се реставратори. Практически, литература по темата на български език почти липсва, което прави книгата обобщаваща по отношение на хода и основните етапи на работата с произведения върху хартия. Тук са засегнати и вариантите за приложение на различни видове гелове за почистване на хартията (Хабилитационен труд, с. 157–161; Резюме, с. 3–4) – метод, който е особено подходящ в тези случаи и набира популярност едва пред последните две десетилетия. Не на последно място следва да се отбележи, че след проведените реставрационни работи, колекцията е достъпна за работа от историци, изкуствоведи и други специалисти.

Представените публикации акцентират върху специфични проблеми в реставрацията, свързани със съхранението и идентификацията на фотографии в колекции, с реинтерграцията на живописни творби и най-вече с употребата на водни гелове в почистването на кавалетни произведения. Приложението на последния споменат метод в консервационната практика у нас все още не е широко, но експерименталната работа в тази област има важно значение за развитието съвременната реставрация. Затова приносът на д-р Варадинова-Пападаки е безспорен, тъй като тя е единствения реставратор в България, на когото статиите засягат тази проблематика. Особеностите на разгледаните в публикациите етапи в реставрационния процес се определят от техническите характеристики на всеки обект, което неминуемо е свързано

с предварителна проучвателска работа. Подобни изследвания допринасят за изясняване на редица въпроси, свързани със създаването на всеки художествен паметник, респективно за неговите история, предназначение, употреба и пр., което също винаги има приносен характер.

Портфолиото на кандидата визуализира работата върху различни художествени произведения и напълно покрива дисциплините на обявената доцентура. Подбраните произведения върху хартия – акварел, пател, креда, въглен, темпера, литография и фотография, са представени с разнообразието на техниките и със спецификата на реставрационния процес до експонирането на всяко отделно произведение. Визуалният материал за групите работени картини и икони показва познания и умения в областта на реставрацията на живопис, изпълнена върху текстилна или дървена основа. Възстановените стенописи (от два периода на изписване) допълват спектъра на дейностите в областта на опазване на монументални живописни паметници. Следва да се отбележи, че всеки един работен обект има депозирана реставрационна документация (въпреки че в материалите за конкурса не е представена, а и не е необходимо), която се предава на собствениците и е достъпна за ползване от други специалисти. Приключването на работата върху всеки паметник се явява принос в неговото опазване и съхранение, което всъщност не подлежи на коментар.

5. Бележки и препоръки

Бих искала да обърна внимание на представеното портфолио. Въпреки че визуалният материал е прецизно подбран, добре подреден и отлично показва познанията и уменията на кандидата, в анотацията за всеки отделен паметник следва да се включат още размери, произход (собственост) и година на създаване, разбира се, ако са известни. (Вероятно една част от тях се отнасят за работата върху движими културни ценности от Художествената галерия в гр. Брацигово – реализирана реставрация, която фигурира в наукометричната таблица на кандидата, но

не става ясно дали творби от тази галерия са представени в портфолиото.)

6. Преподавателска работа

Реставрацията е свързана с дейности, от една страна, научна – проучване на произведения на изкуството, и, от друга страна – практика, обезпечаваща тяхното съхранение и експониране. Работата на специалиста в тази област следва да се разглежда като интердисциплинарна дейност, която изисква както многостранни теоретични познания, така и разнообразни практически умения. Съществена част от тях се базира върху предварително проведените експерименти, необходими за избор на материали в отделните етапи на реставрационния процес или на подход в решението за реинтеграцията на творбите. Затова изискванията към преподавателя по реставрация не са еднозначни и имат редица аспекти. Убедена съм, че кандидатът ги покрива, успешно работи както със студентите, така и с други специалисти, което често се налага при реализирането на по-мащабни научни и практически проекти.

Работата на д-р Силвия Варадинова-Пападаки в катедрата засяга съставянето и актуализирането на учебните планове на специалността и програмите по дисциплините, които пряко води. Извънаудиторните форми на обучение, в които участва, са също от значение за обучението на бъдещите реставратори – в катедрата обичайно това са годишните практики на студентите. В една от публикациите, която засяга конкретен реставрационен проблем, нейни съавтори са студент и преподавател от специалност „Реставрация”, което е изключително добър пример и се надявам да бъде начало на устойчив модел в катедрата. Все по-често в изданията на „Форум Реставрация”, което включва научни конференции и изложби с постери, участват студенти – добра практика, която със сигурност се инициира от преподавателите, един от които е д-р Варадинова-Пападаки.

7. Заключение

Предвид всичко казано дотук, **убедено** предлагам на почитаемото научно жури да бъде присъдена на гл. ас. д-р Силвия Варадинова-Пападаки академичната длъжност „доцент” в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.2. Изобразително изкуство, научна специалност „Реставрация”.

16. 09. 2024 г.

Велико Търново проф. д-р Миглена Прашкова